

Milen Mitev

*Uniwersytet Wielkotypnowski im. Świętych Cyryla i Metodego,
Bułgaria*

Ivelina Miteva

*Ludowy Dom Kultury »Nadeżda 1869« w Wielkim Tyrnowie,
Bułgaria*

ŚLADY POLSKIEJ HISTORII W DWÓCH PRZEKŁADACH AUTORSTWA PETKA RACZEWA SŁAWEJKOWA

Okres Odrodzenia w wolnych krajach Europy rozpoczyna się w XIV wieku. Charakteryzuje się zainteresowaniem epoką antyczną i stanowi syntezę sztuki starożytnej Grecji i Rzymu. Obecnie pojęcie odrodzenie / „renesans” jest używane również w odniesieniu do okresu historycznego pomiędzy wiekami XIV i XVII. Rozwój społeczny i kulturalny krajów Europy wychodzi wówczas poza epokę średniowiecza i formują się cechy charakterystyczne bazy kulturowej leżącej u podstaw współczesnej cywilizacji europejskiej. Antropocentryzm – czyli stawianie człowieka w pozycji najwyższej wartości istnienia, centrum wszechświata, uniwersalnego kryterium i argumentu – koncentruje się na jego przedsiębiorczości, ambicjach i cechach indywidualnych. Sztuka zajmuje swoje miejsce w życiu codziennym społeczeństwa oraz staje się nieodłącznym elementem tej codzienności.

Jeśli chodzi o Bułgarię, to etap ten (często nazywany przez historyków prerenesansem, aby odróżnić go od właściwego renesansu włoskiego) rozpoczyna się jeszcze w XIII wieku, jednakże z powodu zajęcia naszego terytorium przez Imperium Osmańskie pod koniec XIV wieku samodzielny rozwój kultury bułgarskiej zostaje gwałtownie zatrzymany i ten etap rozwoju powraca wtórnie dopiero w wieku XIX. Widocznie już chylące się ku upadkowi państwo tureckie osłabia swój nacisk na podbite narody i pozwala na przenikanie do nich dziedzictwa europejskiego, jak również, forsowanego wraz z nim wpływu kulturowego. W odizolowanym systemie powstają ogniska narodowej komunikacji na poziomie kultury, w których głównym czynnikiem jest piśmiennictwo.

Cechą charakterystyczną bułgarskiego Odrodzenia Narodowego jest duży udział w literaturze wydań obcych dzieł i utworów z zakresu literatury pięknej, przetłumaczonych na język bułgarski. Z powodu późnego pojawienia się i niewielkiego wyboru oryginalnej twórczości artystycznej tłumaczenia te zastępują nieobecne w rodzimej literaturze prądy i gatunki, coraz bardziej oczekiwane przez bułgarskich czytelników. Jednocześnie są one odpowiedzią na brak gotowości zrozumienia przez rodzimych odbiorców „wysokiej” literatury obcej – u czytelników nie wykształciło się jeszcze wycucie, potrzebne do oceny proponowanych im dzieł, brakuje kultury, zarówno analitycznego, jak i adekwatnego ich odbioru na poziomie emocjonalnym¹. Dlatego zadania stojące przed naszymi odrodzeniowymi działaczami literackimi są ogromne. Za pomocą dzieł tłumaczonych muszą oni wypełnić kilka ważnych zadań: uformować zainteresowania czytelników; rozwinąć gusta czytelników w kierunku literatury pięknej; zapoznać ich z osiągnięciami nauki i literatury europejskiej; wreszcie przedstawić utwory w taki sposób, aby uczynić je bliskie i zrozumiałe dla czytelnika nie tylko w warstwie językowej, ale również fabularnej i jeśli chodzi o dobór bohaterów.

Biorąc pod uwagę stopień wykształcenia czytelnika bułgarskiego, tak w rodzimej, jak i w obcej literaturze, najczęściej jest tekstów popularnych i masowych. Z powodu specyficznych warunków rozwoju życia literackiego na terenach Bułgarii przed wyzwoleniem powieść beletrystyczna znajduje swoje terytorium i zaczyna zajmować coraz więcej miejsca. W krajach, które nie doświadczyły przerwania swojego rozwoju kulturalnego, w XIX wieku pisarze zajmują się już elitarną poezją, dramatem, prozą i bardzo rzadko spoglądają z wysoka na teksty popularne. Aby wypełnić swoje zadania, niosąc oświecenie w nasz opóźniony i zarazem przyspieszony rozwój, tłumacze drugiej połowy XIX wieku, którzy są jednocześnie poetami, prozaikami, nauczycielami, bojownikami o wolność kościoła i politykami, wykorzystują niedocenianą już w Europie powieść przygodową. Trzeźwy realizm zmusza ich do wykorzystania w celach edukacyjnych powieści rozrywkowej, wywierającej silny wpływ na swoich odbiorców. Petko Raczew Sławejkow powieść elitarną zna nie gorzej, niż jej zdecydowani zwolennicy, jak na przykład Neszo Bonczew i Luben Karawelow, ale zdecydowanie broni stanowiska: „dlaczego miałbym tłumaczyć coś, jeśli nikt nie miałby tego czytać, i jeśli tekst nie wywierałby żadnego wpływu jak najszersze kręgi czytelników?”

Spośród powieści przetłumaczonych w czasie Odrodzenia Narodowego na pierwszym miejscu, zarówno jeśli chodzi o liczbę, jak i o znaczenie, stoją powieści historyczne. Stanowią one większość przekładów, ponieważ tłumacze uważali je za zdolne do wywierania wpływu na aktywność społeczną czytelników. Sądzili, że zachowanie bohaterów przygotowuje Bułgarów na zbliżające się dni wyzwania

1 Гергова, Ани, с. 353–354.

i pokaże im, jak działać. Stopniowo torują sobie drogę również powieści przygodowe i rozrywkowe. Wszystkie one jednak posiadają cechę charakterystyczną: brakuje w nich spacerujących sentymentalnych dziewcząt i młodzieńców z książką w dłoni. Nie tylko bohaterowie, ale również bohaterki są aktywni, obrotni, odważni. Czytelników chroniło się również przed wszystkimi pikantnymi szczegółami. W wybranych dla nich powieściach występują płomienne tyrady miłosne, ale ani śladu cielesności.

W trzecim zeszycie czasopisma „Czitaliszte” z 1870 roku opublikowany został artykuł Petka Sławejkowa *Czym jest powieść?*. Jego definicja gatunku brzmi następująco: „Powieść jest to zajmująca nowela lub wymyślona bajka, w której przedstawia się nam życie ludzkie w jego różnorodnych stosunkach”. To określenie wyjaśnia też, dlaczego Sławejkow często nazywa w dodanych przez siebie podtytułach przetłumaczone powieści *bajędami* i *baśniami*. Być może chciał w ten sposób przybliżyć powieść do baśni ludowej, aby pomóc mu w ten sposób poprzez coś znajomego pojąć tę nową formę wyrazu – powieść.

Petko Raczew Sławejkow to jedna z emblematycznych postaci bułgarskiego Odrodzenia Narodowego – poeta, prozaik, publicysta, etnolog, folklorysta, działacz społeczny, polityk i tłumacz. W literaturoznawstwie bułgarskim do dzisiaj jako wzory sztuki przekładowej analizowane są jego tłumaczenia: Mikołaja Gogola, Aleksandra Puszkina, *Słowa o pułku Igora* z rosyjskiego; jego tłumaczenie na język nowobułgarski Nowego Testamentu z 1867 roku; tłumaczenia pieśni z *Iliady* i tekstów Christopulosa z języka greckiego.

Wśród współczesnych sobie Sławejkow jest najbardziej zapalonym i produktywnym zbieraczem bułgarskich rymowanek, porzekadeł i przysłów. I nie omija okazji do ich wykorzystania. Dlatego trudno wyjaśnić, dlaczego w *Lodoisce* nie ma ani jednego! W *Ojczyźnie albo miłości* jest jedna scena, w której się one pojawiają, ale słowa te pochodzą z ust tylko jednego bohatera – strażnika więziennego Bolskiego. Rozwiązanie tej zagadki jest tak proste, jak logiczne i leży na powierzchni: tłumacz trzyma się ściśle stylu, w jakim utrzymany był oryginał.

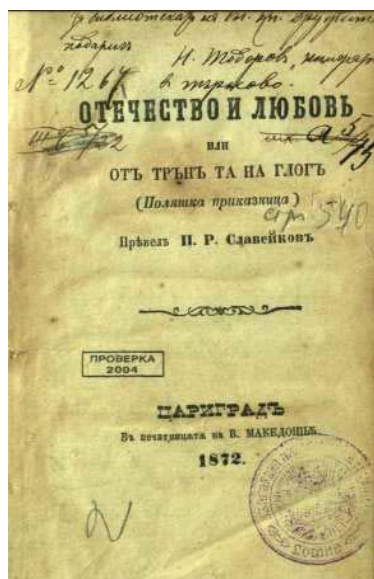
Robi to wbrew popularnej w tamtych czasach tendencji do silnej bułgaryzacji tłumaczonego tekstu – w celu ułatwienia zrozumienia i odbioru masowemu czytelnikowi bułgarskiemu – przesuwającej się aż do „tłumaczenia” imion autorów (tłumaczona jest przecież głównie „trywialna” literatura, ponieważ dla „elitarniej” nie ma jeszcze u nas publiczności) i prezentowania obrazów pochodzących z literatury obcej jako części bułgarskiej prozy beletrystycznej. W *Lodoisce* bohaterami są osoby szlachetnie urodzone i jako takie używają języka literackiego. Bohaterowie epizodyczni, o niższym statusie społecznym, pochodzący z ich otoczenia, dążący do tego, aby poczuć się częścią wyższego, szlachetnie urodzonego społeczeństwa, również starają się im dorównać pod względem języka. Ludzie „z ulicy” (tj. lud)

nie mają prawa głosu. Tak jest również w *Ojczyźnie albo miłości*. Strażnik więzienny jest jedynym przedstawicielem prostego ludu, który może się wypowiedzieć – dlatego Sławejkow nie zaniedbuje okraszenia jego wypowiedzi mnóstwem porzekadeł.

A są to jedne z jego pierwszych tłumaczeń beletrystycznych!

Jego osobiste zainteresowanie Polską, polską kulturą, literaturą i historią pokazuje fakt, że w swojej prywatnej bibliotece posiadał książki w języku polskim. Według słów jego syna Iwana, „korzystał on z [książek] greckich, tureckich, serbskich i rosyjskich, lecz później czytając i angażując się, mógł korzystać i korzystał z czeskich i polskich”². Z książek w języku polskim korzystał też jego wcześniej zmarły syn Rajko, który za przykładem i z pomocą ojca uczył się z nich języka i dokonywał przekładów. Niestety osobista biblioteka Sławejkowa dwukrotnie płonęła i nie można określić, jakie dokładnie dzieła wchodziły w jej skład.

Poza uwagą badaczy (jeśli nie liczyć krótkich wzmianek z nielicznych artykułach – w sumie 11 w całej poświęconej patronowi biblioteki kolekcji tekstów Ludowej Biblioteki Regionalnej im. P. R. Sławejkowa w Wielkim Tyrnowie) pozostają tłumaczenia dwóch związanych z historią Polski francuskich dzieł – są to w 1868 roku *Lodoiska (baśń polska)*, oraz w roku 1872 *Ojczyzna albo miłość lub z deszczu pod rynnę (bajeda polska)*.

2 Славейковци в българската култура, с. 47.

Ten brak zainteresowania wspomnianymi pozycjami jest w pełni zrozumiały, biorąc pod uwagę wyjątkowo niewielką liczbę zachowanych w bibliotekach egzemplarzy. W bułgarskich zbiorach bibliotecznych odkryliśmy zaledwie trzy egzemplarze *Ojczyzny albo miłości*: po jednym w księgozbiornie starodruków Ludowego Domu Kultury „Nadeżdza 1869” w Wielkim Tyrnowie, w Regionalnej Bibliotece Ludowej im. Petka R. Sławejkowa w Wielkim Tyrnowie, oraz w Bibliotece Regionalnej im. Stiliana Czilingirowa w Szumenie. Co do *Lodoiski*, znaleźliśmy „aż” cztery egzemplarze – po jednym: w księgozbiornie starodruków Ludowego Domu Kultury „Nadeżdza 1869” w Wielkim Tyrnowie, w Bibliotece Narodowej im. św. Cyryla i Metodego w Sofii, w Regionalnej Bibliotece Ludowej im. Iwana Wazowa w Płowdiwie oraz w prywatnym Pierwszym Bułgarskim Ludowym Domu Kultury im. Elenki i Christa Awramowów.

Tytuły obu utworów w języku bułgarskim to dzieło Petka Sławejkowa.

Romantyczna i wypełniona heroizmem, przygodami oraz łzami opowieść o ocaleniu przebywającej na zesłaniu w dalekim zamku młodej polskiej dziedziczki ze szlacheckiego rodu, *Lodoiski*, była w Europie wyjątkowo popularna pod koniec XVIII i na początku XIX wieku. Według niektórych badaczy, było to najczęściej wystawiane dzieło początków XIX w. Przy wykorzystaniu źródła literackiego napisanych/ przetłumaczonych i wystawionych – na największych scenach muzycznych Europy, od Wenecji do Sankt Petersburga – zostało nie mniej niż 9 oper pod tym samym tytułem, reprezentujących gatunek „oper ocalenia” (oper heroicznej³), w tym również polska (wystawiona przez Operę w Warszawie w tłumaczeniu Wojciecha Bogusławskiego, a pochodzący z niej marsz wojenny śpiewa-

3 *Lodoiska, comédie héroïque mêlée de chant en 3 actes*, musique de Luigi Cherubini, livret de Claude-François Fillette-Loroux, créée à Paris le 18 juillet 1791 au théâtre Feydeau. – *Lodoiska ou les Tartares, opéra comique mêlé d'ariettes en 3 actes*, musique de Rodolphe Kreutzer, livret de Jean-Élie Bédono Dejaure, créé à Paris le 1er août 1791 au théâtre Favart. – *Lodoiska, pasticcio en 3 actes* de Stephen Storace, musique de Luigi Cherubini, de Rodolphe Kreutzer et de Gaetano Andreozzi, livret de John Philip Kemble, créé à Londres le 9 juin 1794 au théâtre de Drury Lane. – *Épilogue (à la Lodoiska de Kreutzer)* de Johann Christian Friedrich Haefner, livret de C.J. Lindegren, avec la musique de ballet de Jean-Baptiste Édouard Dupuy, créé à Stockholm au Théâtre dramatique royal le 2 novembre 1795. – *La Lodoiska, opéra en 3 actes*, musique de Simon Mayr, livret de Francesco Gonella, créé à Venise le 26 janvier 1796 au théâtre de La Fenice. Une seconde version basée sur un livret de Gaetano Rossi fut créée à Milan le 26 décembre 1799 à la Scala. – *La Lodoiska, opéra*, musique de Luigi Caruso, livret de Francesco Gonella, créé pour le carnaval de Rome en 1798. – *Lodoiska*, opéra de Wojciech Bogusławski, créé à Varsovie le 2 décembre 1804 au Théâtre Classique. – *Лодуиска: опера в трех дѣйствіяхъ с хоромъ, балетомъ и украшеніями*. Переведена с французскаго Аристархомъ Лукницкимъ. Под музыку г-на Крейцера. 1811. – *Torvaldo e Dorliska, opéra en 2 actes*, musique de Gioachino Rossini, livret de Cesare Sterbini, créé à Rome le 26 décembre 1815 au Teatro Valle.

ły w marszu Legiony Polskie)⁴, zaś motywy z niej pochodzące wykorzystywali kompozytorzy światowej sławy (np. w *Fidelio*, Beethovena, *Torvaldzie i Dorlisce*, G. Rossiniego, *Fanisce* L. Cherubiniego).

Mimo tego, że imię Lodoiska stało się w tamtych czasach prawie pospolitym słowem (a może właśnie z tego powodu), ustalenie imienia autora pierwowzoru stanowi problem. Żaden z autorów oper ani żaden z tłumaczy na różne języki nie wskazał go z imienia. Po długotrwałych poszukiwaniach doszliśmy do wniosku, że wszystkie znane nam teksty opierają się na noweli Victora Cherbuliez⁵ pod tym samym tytułem, która z kolei (jak uważają również Nikołaj Aretow i Liliana Minkowa) stanowi przeróbkę wydrukowanej w 1787 roku powieści Jean-Baptiste Louvet de Couvray'a zatytułowanej *Życie i przygody kawalera de Faublas* (fr. *Les amours du chevalier de Faublas*).

Ojczyzna albo miłość to najprawdopodobniej *Przygody Ladislasa Bolskiego* (fr. *L'Aventure de Ladislas Bolski*) z 1865 roku – jeszcze jeden owoc pióra Victora Cherbuliez.

Jest bardzo prawdopodobne, że Petko Raczew Sławejkow posiadał oryginalne utwory Victora Cherbuliez i dokonał przekładu korzystając z nich. Nie wiadomo jednak, czy w tamtym czasie rzeczywiście istniały wydane tłumaczenia tych dzieł w języku polskim, co pierwotnie przypuszczaliśmy na podstawie dodanych podtytułów.

Abstrahując od budującej te utwory wybuchowej mieszanki upoetycznionych do poziomu patosu przygód, miłości, podróży i bitew, wyjątkowo silne wrażenie robi stuprocentowa rzetelność i neutralność przy przedstawianiu kluczowych dla historii Polski wydarzeń historycznych. W tłumaczeniach obu tych dzieł szcze-

4 Regiewicz A., Warońska J., Żywiółek A., c. 111.

5 Charles Victor Cherbuliez – francuski autor, dramaturg, eseista, krytyk literacki, historyk sztuki Członek Akademii Francuskiej. Urodził się 18 lipca 1829 r w Genewie, w Szwajcarii, w rodzinie francuskich emigrantów. Był potomkiem francuskich hugenotów, którzy uciekli do Szwajcarii przed prześladowaniem (jemu oraz jego ojcu przypisywana jest sentencja: „Dobry Bóg kocha bardziej tych, którzy Go odrzucają, niż tych, którzy Go kompromitują”). Jego ojciec, Andre Cherbuliez (1795–1874) był wykładowcą katedry badań greckich i łacińskich na uniwersytecie w Genewie. Victor Cherbuliez uczęszcza do szkół w Genewie, Paryżu, Bonn i Berlinie. Pozostaje natchniony stylem literackim George Sand, pisze pierwszą książkę *Un Cheval de Phidias* (*Koń Fidiasza*, wyd. Paryż, 1860 r.), która jest romantycznym studium sztuki w złotym wieku Aten. Jest autorem dwóch dramatów: *Samuel Brohl et Cie* (komedia) i *L'Aventure du Ladislas Bolski* (dramat) i około 30 powieści. Przemierza Europę, Afrykę i Azję, a bohaterowie jego powieści pochodzą z różnych krajów. Publikuje w *La Revue des Deux Mondes* krytykę literacką oraz kroniki polityczne pod pseudonimem G. Valbere. Nagrodzony Orderem Legii Honorowej w 1870 r., zaś członkiem Akademii Francuskiej wybrany w 1881 r. Umiera 2 lipca 1899 roku w Combs-la-Ville (przedmieścia Paryża). Pochowany na cmentarzu Montparnasse.

gólnie budzi nasz respekt dokładność w odwzorowaniu wydarzeń historycznych – choćby zaboru Polski przez Rosję – i to ze strony jawnego rusofila, Petka Sławejkowa. Było też ogólnie wiadomo, że Sławejkow weryfikował bardzo dokładnie źródła i wiarygodność każdego z tłumaczonych przez siebie dzieł, ponieważ jasno zdawał sobie sprawę z odpowiedzialności przed społeczeństwem, jak też przed każdym ufającym mu czytelnikiem nie tylko za jakość tłumaczenia, ale również za przekazywane za pośrednictwem książki informacje. Świetnie bowiem rozumiał ówczesne, niemal bezgraniczne zaufanie bułgarskich czytelników do słowa pisanego. Tak więc nie zdziwił się, gdy natrafiliśmy w badaniach historycznych dotyczących okresu, w którym rozwija się akcja obu „baśni”, przesłanki potwierdzające prawdziwość zarówno opisywanych wydarzeń, jak również głównych bohaterów.

W oryginalnym utworze portret pięknej Lodoiski (która właściwie, w miarę rozwoju fabuły stopniowo zmienia się w postać raczej drugoplanową, a główni bohaterowie – jej ojciec i mąż – nie okazują jej zainteresowania – w imię walki o wyzwolenie Ojczyzny) jest wpleciony przez de Couvray’a (a potem również przez Cherbulieza) w opowieść o „szarmanckich przygodach” kawalera de Faublas, opisanych na podstawie wspomnień biorącego udział w konfederacji barskiej Polaka, Bolskiego. Jego tragiczny los stanowi ostry kontrast dla licznych przygód miłosnych. Ale ten właśnie los musi doprowadzić go do swoistego katharsis. Epizod, w którym słyszymy jego opowiadanie, pozostaje jednak w pewnym sensie odizolowany od całości fabuły, a jego związek z powieścią jest raczej mechaniczny. Zupełnie logiczne i łatwe do wykonania byłoby wydzielenie go i przekształcenie w odrębny utwór. To właśnie zrobił Petko Sławejkow (lub tłumacz na grecki albo rosyjski, jeśli Sławejkow nie pracował bezpośrednio z oryginałem francuskim).

Motywy erotyczne są całkowicie nieobecne w tekście przekładu, aby nie rozkojarzać i nie odwracać uwagi czytelników.

Tłumacząc oryginał Sławejkow kładzie nacisk na chwile, które stanowią pełną analogię z losami wielu Bułgarów i jako takie powinny posłużyć jako przykład do naśladowania. Uczy młodych ludzi, aby sami stawali się bohaterami i nie brali przykładu ze złych wzorców – nawet jeśli te pochodzą od ich własnych rodziców czy bliskich. Każdy powinien bronić honoru rodziny lub o niego walczyć, jeśli jego rodzice bądź przodkowie nie poradzili sobie z tym.

Bolski urodził się w Warszawie, ale wraz z rodzicami mieszkał w Genewie. Opowiadali mu oni, że jego ojciec zginął bohatersko na Węgrzech, walcząc o ich wolność. Młodzieniec interesuje się ruchami rewolucyjnymi w Europie, a szczególnie leży mu na sercu wolność ojczyzny. Sprawdza się w działaniach bojowych i bierze udział w przygotowywanym powstaniu. W Wiedniu dowiaduje się, że jego ojciec był tam znanym hulaką i został zabity podczas pijackiej burdy. To wzmaga

jeszcze bardziej jego ambicje – wraz z walką o wolność ojczyzny musi udowodnić swoje prawo do życia z czystym sumieniem przed wolnymi ludźmi. Ulega jednak uczuciu miłości do „klasowego wroga” – rosyjskiej hrabiny Lewicz. Usuwa walkę na drugi plan, ale wkrótce przychodzi do opamiętania, a w swej rozpaczy zabija obojętną na jego patriotyczne dążenia ukochaną oraz podejmuje próbę samobójczą.

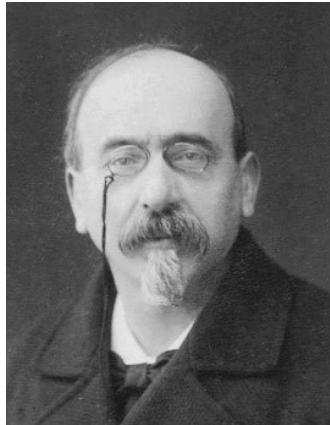
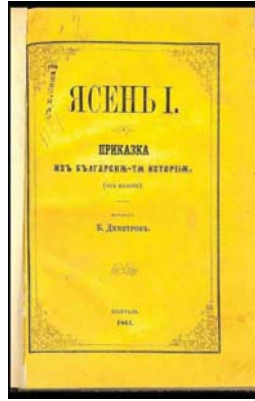
Tak jak w przypadku innych swoich tłumaczeń, jak również tekstów oryginalnych, trzyma się on ściśle, proklamowanych przez samego siebie w 1866 roku: w gazecie „Gajda” „10 przykazań pisarza”:

- 1) Piszcie krótko, bo żyjemy w wieku stenografów i telegrafów.
- 3) Prezentujcie wydarzenia prawdziwie i beznamytnie.
- 7) Jeśli wasze wywody lub artykuły są pełne, wytnijcie z nich wszystko, co zbędne; ponieważ to, co dobre, nie przejawia się w wielości, ale wielość przejawia się w tym, co dobre.
- 10) Piszcie tak, by było łatwo czytać⁶.

Polski literaturoznawca Marek Tomaszewski wskazuje jako wady oryginalnego utworu fakt, że „całej książce jest bardzo daleko do powieści analitycznej, bohaterowie nie mają realnego wewnętrznego świata, ich doskonałość staje się symbolem, określonym z góry przez przeznaczenie. A taka mitologizacja, której towarzyszy uproszczenie, prowadzi wprost do melodramatu, który – czy poważny, czy naiwny – pozycjonuje świat na dwóch biegunach – Dobra i Zła”.

Jednak dla bułgarskiego czytelnika okresu Odrodzenia Narodowego obraz pięknej, dzielnej dziewczyny, która pomimo przeciwności pozostała wierna swojej ojczyźnie, jest symbolem, wciąż i wciąż na nowo rozrywanej na kawałki, ale nadal wściekle walczącej Polski – jako współsiostry w nieszczęściu Bułgarii. Według L. Minkowej jest bardzo możliwe, że Petko Sławejkow przetłumaczył *Lodoiskę* również jako gest wdzięczności dla Polaków: Zygmunta Miłkowskiego (*Ясень I.: Приказка изъ българскѣ-тѣ исторіѣ / (отъ полскы). прѣвелъ Б. Димитровъ. Болградъ. Въ училищнѣ-тѣ книгопечатницѣ. 1864.*) i Michała Czajkowskiego (*Кърджали, Край-дунавска повестъ, прѣвелъ Н. П. Краваревъ, Пловдив, 1884 г.*), którzy wplekli w swoją beletrystykę i przedstawili polskim czytelnikom wydarzenia historyczne, kluczowe nie tylko dla historii Bułgarii i Bałkanów, ale także dla historii całej Europy.

6 Славейков, П. Миналото – спомен жив..., с. 21

*Victor Cherbuliez (1829–1899)*⁷

Tłumaczyła: Dorota Trela

Bibliografia

- Filharmonia Narodowa (17.03.2008). Koncert w ramach 12. Wielkanocnego Festiwalu Ludwiga van Beethovena zorganizowany przez Stowarzyszenie im. Ludwiga van Beethovena we współpracy z Polskim Radiem. <https://www.polskieradio24.pl/6/243/Artykul/176514,Filharmonia-Narodowa-17032008>.

⁷ <https://www.academie-francaise.fr/centenaire-de-victor-cherbuliez-celebre-geneve>.

- Regiewicz Adam, Warońska Joanna, Żywiołek Artur. Muzyka w czasach ponowoczesnych. Tom II. Częstochowa, Wydawnictwo im. Stanisława Podobińskiego Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie, 2013.
- Tomaszewski, Marek. Les fortunes de Lodoiska. B: La reception de l'oeuvre litteraire, Acta Universitatis Wratislaviensis, No 635. Wrocław, 1983, 213–221.
- Аретов, Николай. Българското Възраждане и Европа. София: Кралица Маб, 1995. <http://slovo.bg/showwork.php3?AuID=38&WorkID=4534&Level=1>.
- Баева, Соня. Петко Славейков. Живот и творчество 1827–1870/Соня Баева. – София: Издателство на Българска академия на науките, 1968.
- Гергова, Ани. Книжовността на Българското възраждане./Ани Гергова. – София: Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, 2018.
- Гълъбов, Константин. Петко Славейков. Живот, дейност, творчество / Константин Гълъбов – София: Наука и изкуство, 1970.
- Динеков, Петър. Възрожденски писатели / Петър Динеков. – София: Захарий Стоянов, 2007, с. 251–270.
- Динеков, Петър. Петко Р. Славейков. Творчески път / Петър Динеков – София: Български писател, 1956.
- Замойски, Адам. Полският път. Хилядолетната история на поляците и тяхната култура / Адам Замойски. – Велико Търново: Абагар, 2006.
- Константинов, Георги. Петко Рачов Славейков. Разказ за него и неговото време / Георги Константинов. – София: Издателство на Националния съвет на Отечествения фронт, 1967.
- Левый, Иржи. Искусство перевода / Иржи Левый. – Москва: Прогресс, 1974.
- Минкова, Лиляна. Този толкова желан, толкова опасен роман (Популярни романи в преводната литература на Българското възраждане). – в: „Литературна мисъл“ 1991/10, с. 60–95.
- Петко Р. Славейков, Любен Каравелов, Христо Ботев, Захари Стоянов с спомените на съвременниците си / под редакцията на Борис Делчев и Симеон Султанов. – София: Български писател, 1967.
- Спекторски, Евгений. Християнството и кризата на съвременната култура. – В: сп. „Християнство и култура“, 2012, бр. 10(77), https://hkultura.com/images/br/2012/77/2012_77.pdf.
- Славейков, Петко. Автобиография. / П. Р. Славейков; Увод, подредба и бележки от Георги Константинов. – София: Народна култура, 1955.
- Славейков, Петко. Миналото – спомен жив... Статии, очерци, есета / Петко Славейков, Съставителство, предговор и приложение проф. д. ф. н. Иван Радев. – Велико Търново: Слово, 2001.
- Славейков, Петко. Що е роман. – в: сп. „Читалище“, 1870, кн. трета.
- Славейкова, Светослава. Петко Р. Славейков. Биографичен очерк / Светослава Славейкова. – София: Български писател, 1959.
- Славейковци в българската култура / съставителство и редакция Иван Радев, Кольо Дабков. – Велико Търново: Абагар, 2015.
- Славянските литератури в България. Проблеми на рецепцията / съставител Боян Ничев. – София: Университетско издателство „Климент Охридски“, 1988.

- Топалов, Кирил. Петко Р. Славейков / Кирил Топалов. – София: Държавно издателство „Народна просвета“, 1979.
- Трифонов, Юрдан. Съчиненията на П. Р. Славейков с исторически характер. // Списание на БАН, 1929, № 38, с. 87–123.
- текст на „Лудоиска“ – <http://sever.libraryvt.com/bg/lister.php?iid=DO-8S0014549>
- текст на „Отечество или любов“ https://www.librz.org/images/digit/17-Sherbyulie.Otechestvo_i_lyubov.pdf.

Milen Mitev

*The University of Veliko Tarnovo,
Bulgaria*

Ivelina Miteva

*Veliko Tarnovo,
Bulgaria*

THE TRACES OF POLISH HISTORY IN TWO OF THE TRANSLATIONS BY PETKO RACHOV SLAVEYKOV

Summary

During the period of Bulgarian National Revival in the XIX century Bulgarians struggle to find their own national identity and try to prove their longing and their need to be independent from the Ottoman Empire. At the same time they try to make up for the centuries of stagnation in Bulgarian literature. As they lack natural historical progress at that field, the writers (many of them being politicians and supporters of the Revival as well), decide to make up by using translations of the pieces of Western European writers. This way they not only introduce new genres and tendencies to Bulgarian audience, but use the specific texts to build up a model for the society in terms of national values and the longing for independent Bulgaria in the future.

One of them, Petko Slaveykov, translates two pieces, concerning the history of Poland. The article presents the background of these texts and analyzes what components are important to Slaveykov in these texts and why he deems them useful and capable of creating the model of the expected behaviour for Bulgarians, who want to establish the future independent country.

Keywords: Bulgarian National Revival, translation, Petko Rachov Slaveghov, history of Poland.